

زنان

سر‌ویس انجمنی، ۲۰۸۸۴۹۸۴۰

سنگ جهیزیه در مسیر دختران دم‌بخت

نوسانات ارزی و افزایش لحظه‌ای قیمت‌ها چالش جدید بر سر راه ازدواج درست کرده و خانواده‌ها را برای تهیه جهیزیه به ز حمت انداخته است

■ کبری فرشچی

این روزها که همه مردم در تب و تاب نوسانات ارز و سکه در گیر دو تا چهار تایی جور کردن دخل و خرج شان هستند گروھی بیش‌تر از همه در التهاپند و مردمک چشمان شان نگران تر از بقیه مردم تابلوی صرافی‌ها را می‌یابد. خانواده‌هایی که دختران عقد کرده و دم بخت دار ند هم در دست مانند پسرهای دم‌بخت و خانواده‌های آنها در تب و تابند؛ تب و تاب تهیه جهیزیه در بازاری که فروشندگانش

جهیزیه در قانون مدنی

نام جهیزیه که به میان می‌آید ذهن همه ما به سوی دختر و خانواده عروس خانم می‌رود. لاقل در کشور ما عرف است جهیزیه یا همان اثاث و ابزار زندگی را اغلب خاتم تهیه می‌کند. هر چند در این مسئله در مناطق مختلف کشور رسوم متفاوتی وجود دارد و گاهی اوقات اقاداماد خانواده وی هم در تهیه جهیزیه به لوازم مورد نیاز برای زندگی مشارکت دارند اما اگر به سراغ قانون بروید درمی‌یابید تکلیف قانونی جهیزیه موضوعی کاملاً متفاوت با عرف رایج جامعه دارد. به موجب ماده ۱۱۰۷ قانون مدنی «هفقه عبارت است از مسکن، البسه و غذا و اثاث‌البیت که به طور متعارف با وضعیت زن متناسب باشد و خادم در صورت عادت زن و یا احتیاج او به واسطه مرض و یا نقصان اعضا». بنابراین تعریف نفقه زن شامل تمام وسایلی است که زن، با توجه به درجه تمدن و محیط زندگی و وضع جسمی و روحی خود، به آنها نیازمند است. همچنین مرد در قبال زندگی زن‌شویی موظف و مکلف است تمام وسایل زندگی زن را از هر حیث، مهیا و فراهم سازد و برای زن، از این حیث، هیچ گونه وظیفه‌ای در شرح مقدس اسلام تعیین نشده و حتی دربارۀ اثاثیه خانه و متاع مربوط به وسایل زندگی نیز بر عهده زن چیزی مقرر نشده است.

حالا اگر دختر بنا بر قوانین عرف، در صورت تمکن و استطاعت مالی، اثاثیه‌ای را به عنوان جهاز و به قصد مشارکت و باری شوهر با خود به خانه همسرش ببرد به نحوی قسمتی از نفقه به خواست دختر مهیا می‌شود که در این صورت شوهر هیچ گونه دخالتی از لحاظ تصرف در جهیزیه مزبور جز با اجازه زوجه نداشته و نخواهد داشت و جهاز مزبور از حقوق اختصاصی زوجه می‌باشد. اما اگر عروس خانم یا همان زوجه به هر دلیل، مثلاً عدم تمکن مالی و یا عدم تمایل به اجرای این قانون عرفی نتوانست و یا نتخواست وسیله‌ای به عنوان جهیزیه به خانه شوهر ببرد، جایگاه این وسایل در نفقه محفوظ است و مرد مکلف به تهیه آن است. میزان این جهیزیه را هم عرف جاری تعیین می‌کند و تمامی قوانین مربوط به نفقه در مورد جهیزیه به عنوان جزئی از آن صادق است. البته در مورد حقی که زن بر این گونه اشیا پیدا می‌کند، معیار، اراده شوهر و حکم عرف است. خانه و اثاث منزل را مرد به زن خود نمی‌بخشد بلکه فقط اجازه استفاده در آن را می‌دهد.

با جنس‌های شان را به امید گران و گران تر شدن ارز و اجناس انبار کرده‌اند و اصلاً راضی نمی‌شوند جنس بفروشند و آنها بی‌هم که حاضرند کالا‌های شان را بفروشند در گیر و دار نوسانات ارز و قیمت‌ها قیمت کالا‌های شان لحظه به لحظه تغییر می‌کند و تنها کسانی می‌توانند از این آشفته بازار جهیزیه‌ای برای دختران دم‌بخت‌شان تهیه کنند که پول‌شان از پارو و بالا می‌رود. خلاصه اینکه گرانی بی‌سابقه سکه و دلار فقط بر روی بازار مصرف تأثیر نداشته و هزینه‌های نجومی از ازدواج بسیاری از

سنتی که حداقل ۵۰ میلیون آب می‌خورد

واقعیت این استک که جهیزیه آن هم در شکل و شمایل کنونی اش یکی از سنت‌هایی است که مختص عرف ماست. سنتی که هر روز شکل و شمایل تازه‌تر و تجملی‌تر ی پیدا می‌کند و سال‌هاست این مسئله خود به یکی از موانع جدی ازدواج تبدیل شده است. خانواده‌ها هم که انگار با یکدیگر لجبازی می‌کنند و می‌خوانند به واسطه جهیزیه به مهریه و عروسی‌های مجلل و تجملاتی به یکدیگر چنگ و دندان نشان دهند و انتقام عروسی‌های مجلل را با انتظار جهیزیه‌های آنچنانی بگیرند. در این میان اما جوانان هستند که آسیب می‌بینند و همین مسائل موجب شده تا سن ازدواج بالا و بالاتر برود و میل به ازدواج پایین و پایین‌تر بیاید. در این بین با شرایط تازه‌ای که در جامعه شکل گرفته و در بلشوی اقتصادی به‌وجود آمده شرایط بیش از پیش سخت و عرصه بیشتر از همیشه بر جوانان تنگ شده است. اگر به سراغ دختران عقدکرده بروید نخستین دل‌نگرانی‌شان در شرایط کنونی مجاری جهیزیه است.

سمانه ۳۴ ساله است و شش ماهی از عقدش می‌گذرد. وقتی از جهیزیه‌اش می‌پرسم در پاسخ لبش را می‌گزد و سرش را با تأسف تکان می‌دهد. به او پیشنهاد می‌کنم تو از مراسم عروسی صرف‌نظر کن و همسرت از جهیزیه‌ت تا بتوانی ددیه سر خانه و زندگی‌تان بروید که پاسخ می‌دهد: به کدام خانه برویم؟!

به سراغ لوازم خانه فروشی‌ها می‌روم. بیخجال فریزر ساید‌باید ساید که یکی از اصلی‌ترین ارکان جهیزیه‌های امروزی است بین ۱۰ تا ۱۵ میلیون تومان هزینه‌دارد. ماشین لباسشویی از ۳ میلیون تا ۱۳ میلیون تومان قیمت دارد. گاز هم از یک میلیون تا ۸ میلیون تومان است. یک تخته فرش هم کمتر از یک و نیم میلیون تومان نیست. برای تهیه قابلمه و دیگر ظرف و ظروف آشپز خانه هم حداقل باید حدود یک میلیون تومان هزینه کنید. با یک حساب سرانگشتی برای تهیه حداقل‌ها هم نزدیک به ۵۰ میلیون تومان باید خرج کرد تا جهیزیه‌های متوسط تهیه کنید.

البته خریدجنس ضروری‌تر وحذف غیرضروری‌ها و همچنین نگاه‌مبینه‌تر به برندهای ایرانی به جای

تمرکز روی کالاهای خارجی می‌تواند تا حدودی این عدد را به نفع جیب دختران‌ها تغییر دهد.

دست به کار شدن کاربران فضای مجازی

تنگ تر شدن محاصره مشکلات در مسیر ازدواج و انفعال مسئولان این حوزه حالا گروهی از کاربران را به فکر انداخته تا برای خودشان دست به کار شوند و برای فرهنگ‌سازی در این سیر فکری بکنند. حال‌مدتی است که هشتگ ازدواج آسان و جهیزیه ساده در شبکه‌های اجتماعی داغ شده است و حتی برخی کاربران تجزیهات خودشان از خرید جهیزیه را با دیگران به اشتراک می‌گذارند و جالب این که اگر به سراغ زوج‌هایی که می‌شناسید او قضا جهیزیه کاملی داشته‌اند و مراسم چهاربرن مجللی هم برگزار کرده‌اند بر روی و از آنها بخواهید تا وسایل غیر ضروری زندگی‌شان را به شما نشان بدهند یا فهرست بلندبالی از وسایلی همچون سرخ‌کن، بخارشوی، ساندویچ‌ساز، تخم‌مرغ‌پز، مایکروویو و تعداد زیادی شبقاق و کاسه مواجه خواهید شد که هیچ‌گاه در طول زندگی به کارشان نیامده و تنها انگیزه‌هایی همچون چشم و هم‌چشمی و شاید جوگیری خانواده و گاهی هم تنها به خاطر یک سنت غلط دیگر به نام چهاربرن خریداری شده تا نمایشی از داری‌ای‌ها و وجنات عروس خانم به خانواده اقاداماد و تمام کسانی باشد که این نمایش می‌تواند آنها را به عقب‌نشینی وادار کند.حتی اگر چنین فرآیندی به چالش‌های جدی و مدت‌ها بدھکاری و به سختی افتادن خانواده عروس خانم منتهی شده باشد.

جهیزیه در سایر ملل

فقط دخترانی که در زمان ازدواج از پدرشان جهیزیه نگرفته‌اند در ارث سهیم می‌شوند. البته امروزه در اغلب کشورهای در حال توسعه در اروپا و آمریکا این رسم کهن و دیرینه به دست فراموشی سپرده شده است و در اغلب خانواده‌ها عروس و داماد با هدایای نقدی که در مراسم جشن ازدواج خود از دوستان، اقوام و نزدیکانشان هدیه می‌گیرند مقدمات اولیه زندگی مشترک را تأمین می‌کنند.

بدون تردید کشورهای آسیایی بیش از کشورهای اروپایی و آمریکایی به رسومی که از گذشته‌های دور مر سوم بوده پایبند هستند. برای مثال هند از جمله کشورهایی است که در آنجا تهیه جهیزیه از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است و از این رو تهیه جهیزیه و قوانینی که در خصوص تهیه آن وجود دارد از دوستان محود کنندۀ ازدواج دختران جوان بوده است.

جوانان دم‌بخت را از صرافت ازدواج انداخته است. در این میان شاید خانواده‌هایی پیدا شوند و حاضر باشند تا از مراسم عروسی و تجملاتی همچون سر ویس سروسی و چشم‌پوشی کنند و یا ماجرا را بسیار سبک بگیرند اما بالاخره دو جوانی که قرار است زیر یک سقف قرار بگیرند برای آغاز زندگی‌شان به حداقل‌هایی نیاز مندند که در بازار کنونی همین حداقل‌ها هم ده‌ها میلیون تومان پول می‌خواهد البته اگر مغاز دهار‌ها راضی شوند کالا‌های شان را بفروشند!

جهیزیه حضرت زهرا (س)

شاید تاکنون زیاد درباره مهریه حضرت زهرا (س) شنیده باشیم اما کمتر درباره جهیزیه آن حضرت صحبت شده‌ تا لگویی برای زندگی شیرین و ازدواج آسان به جوانان داده شود.

جهیزیه حضرت زهرا (س) شامل یک لباس عروسی بود که حضرت همان شب از ازدواج آن را به زنی نیازمند بخشیدند. یک چادر و روسری، قطیقه مشکی بافت خبیر، تختخواب بافته شده از برگ خرما، دو عدد تشک با رو کشی کتان که داخل یکی لیف خرما و داخل دیگری پشم گوسند بود و یک تخته بوبرای بافت بحرین تمام جهیزیه‌ای بود که دختر پیامبر خدا زندگی ساده‌اش را با حضرت علی (ع) با آن آغاز کرد.

نکته مهم اینجاست که همین جهیزیه ساده را هم خود حضرت علی (ع) تهیه کردند.

حضرت علی (ع) زره خود را فروختند و پول آن را نزد رسول اکرم (ص) آوردند. حضرت هم این مبلغ را به سه قسمت تقسیم فرمودند: یک سوم خرید لوازم زندگی (جهیزیه)، یک سوم برای خرید عطر و ثلث آخر را نزد امام‌سلمه به اماتت می‌گذارند تا هنگام نزدیک شدن شب عروسی به عنوان مساعدت و کمک، صرف مخارج ولیمه عروسی شود.

هر چند با وجود ادعای دینداری کمتر خانواده‌ای است که سیره الهی بیت را در زندگی ساده و از وجود آسان پیش گیرد اما جستجو و گریخته هنوز هم هستند کسانی که همچون سال‌های آغازین انقلاب و دهه ۶۰ زندگی ساده‌ای را در پیش بگیرند. نمونه‌اش مریم زن ۳۵ساله‌ای که شش سالی است زندگی مشترکش را آغاز کرده و می‌گوید بسیار خوشبخت است. مریم تأکید می‌کند: ما عروسی نگرفتیم و تمام وسایل مورد نیاز زندگی مشترک‌مان را هم با همدیگر و به مرور زمان تهیه کردیم. تجربه لذت‌بخشی که باعث شد هم به اندازه نیازمان خرید کنیم و هم از خرید جهیزیه احساس رضایت بیشتری داشته باشیم. این تجربه می‌تواند برای همه زوج‌ها تکرار شود اگر خودشان بخواهند.

ازدواج

زهرا چندری

واقعیت‌هایی که عروس ۹ساله‌را پای عقد داماد ۳۶ساله می‌نشاند

عروس ۹ساله و داماد ۳۶ساله! این حکایت دختربیجهای در مشهد است که با ورود دادستانی مشهد از پای سفره عقد با مرد افغانی که ۲۷ سال از او بزرگ‌تر بود و این دختر درست می‌توانست جای فرزندش باشد بلند شد. این دختربیچه اما یکی از ۴۰ هزار کودکی است که طبق گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس طی چهار سال اخیر در سنین زیر ۱۴ سالگی پای سفره عقد نشسته‌اند و همه آنها به اندازه این دخترک خوش‌اقبال نبوده‌اند تا دادستانی از ماجرا باخبر شده و برای ممانعت از سر گرفتن چنین ازدواجی ورود کند. بی‌تردید ۹ سالگی هنوز دوران کودکی به شمار می‌رود اما برای پیشگیری از چنین ازدواج‌هایی چه باید کرد؟ آیا راهکار ممانعت از این ازدواج‌ها همان گونه که طیبه سیاوشی عضو فراکسیون زنان مجلس در تلاش است تغییر ساختار قانون است و ارائه طرح‌هایی چون کودک همسری است؟

برای پاسخ به این سؤالات باید در درجه نخست ببینیم قوانین سختگیرانه‌تر در حوزه ازدواج و افزایش حداقل سن ازدواج را به ۱۶ یا ۱۸ سالگی نختد یا واقعیت‌های جامعه را باید در مناطقی جست‌وجو کرد که

بخش بزرگ و فقیر این مناطق حاضرند دختر ۹ساله‌شان را به مرد ۳۶ساله افغان شوهر دهند؛ مردی که احتمالاً حتی جزو مهاجران قانونی هم نیست و عقد ازدواج‌شان هم در هیچ جا ثبت نمی‌شود. واقعیت دیگری که قبل از این واقعیت باید دید حکایت سفره خالی مردمان مناطق مرزی و شهرهای شرقی کشور است؛ سفره‌هایی آنچنان خالی که در عمل دختر کانشان را شوهر نمی‌دهند بلکه در ازای حداقل

پولی تحت عنوان شیربهیا می‌فروشند و حتی گاهی شیربهایی هم در کار نیست اما یک نان خور کمتر توازن این معامله تلخ را برقرار می‌کند. این منطق بخش مهمی از ازدواج‌هایی است که در سنین بسیار پایین در استان‌هایی همچون خراسان و سیستان و بلوچستام انجام می‌گیرد. عروس‌هایی که به حجله دامادهایی گاه پیر و گاه جوان می‌روند ناگزیرند از خانه و خانواده بکنند و به خانه بختی بروند که ممکن است خانه خوشبختی‌شان نباشد.

واقعیت دیگری که نباید نادیده گرفت فرزندانی هستند که از این مادران نوجوان و در برخی موارد کودک زاده می‌شوند. کودک کانی که نمی‌توانند شناسنامه داشته باشند و اگر بخواهند شناسنامه بگیرند ابتدا پدر و مادرشان باید ثابت کنند زن و شوهر هستند اما انگار برایشان چندان مهم نیست یعنی یاد نگرفته‌اند که شناسنامه حداقل حق کودک‌شان است و تکرار بچه‌هایی که پدر و مادرشان از منظر قانون زن و شوهر نیستند!

این واقعیت تلخ در مناطقی همچون سیستان و بلوچستان همچنان بیداد می‌کند و معضل کودک کانی که در هیچ سرشماری‌ای شمرده نمی‌شوند و در هیچ برنامه‌ریزی کلانی حضور ندارند و در لابه‌لای جمعیت کشور گم می‌شوند چون شناسنامه ندارند.

وقتی این واقعیت‌ها را زیر ذره‌بین نقد قرار می‌دهید درمی‌یابید تغییر قانون و افزایش حداقل سن ازدواج در قالب طرح کودک همسری همان قدر فائتری است که سربازی دختران!

دختر بیچه ۹ساله مشهدی این‌بار با دخالت دادستانی مشهد از پای سفره عقد بلند شد اما هنوز دلایلی که خانواده او را مجاب کرده بود کودک‌شان را به عقد مرد ۳۶ساله افغان دربیآور ند همچنان به قوت خود باقی است. ظاهر‌آر در حال حاضر این دختر به بهترینی تحویل شده اما معلوم نیست چقدر در این مراکز نگهداری شود و نگهداری‌اش در چنین مراکزی به نفعش باشد. به هر صورت دخترک ۹ساله این ماجرا به خانواده‌اش باز خواهد گشت. دفعه بعدی حتماً این خانواده احتیاط بیشتری می‌کنند و پنهان از چشم‌هایی که ممکن است دخترشان را از پای سفره عقد بیرون بکشند یا به عبارت درست‌تر معامله‌شان را بهم بزدند دخترک را به خانه بخت می‌فرستند. پس زنان خانه ملت اگر نماینده این مردمند به دنبال قطع ریشه‌های کودک همسری باشند نه تصویب قوانینی که به سادگی دور زده می‌شود و دخترکان محکوم به ازدواج در سنین کودکی را با چالش‌های بیشتری مواجه می‌کند.

بخش دیگری از واقعیت‌های جامعه ما در حوزه ازدواج دختران نه فقط در کلانشهرها بلکه در مناطق دورافتاده روستایی آمار قابل تأمل دخترانی است که از ازدواج بازمانده‌اند. عده‌ای از این دختران در حال عبور از سنین مناسب ازدواج هستند و گروهی دیگر از این سن عبور کرده‌اند. آمارشان حدود ۶ میلیون نفر است اما نمایندگان مردم در مجلس شورای اسلامی هیچ برنامه‌ای برای ازدواج آ آینده این دختران ندارند و حتی نمی‌دانند باید چه کنند تا این دختران توان ایستادن روی پای خود را پیدا کنند چراکه بسیاری از دختران روستایی جامانده از قافله ازدواج توانمندی‌های لازم برای گذران زندگی و تأمین معاش خود را ندارند و با مشکل جدی در این زمینه مواجهند.

ازدواج

جامعه‌شناسی حقوق زن

مطالعه جایگاه و نقش زن
در تمدن‌ها و جوامعی که اوضاع اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی‌اشان بررسی می‌شود،

روش و شیوهٔ پذیرفته شده‌ای است که مورد تأیید حقوقدانان

و جامعه‌شناسان قرار دارد. ماهیت و فیراز و فرود مقام و منزلت و شرایط اجتماعی و حقوقی زن در جامعه، بی‌شک

در شکل‌گیری تمدن‌ها، تغییر و

تحول حکومت‌ها و ظهور و سقوط دولت‌ها نقش‌آینک را باید بر دارد.

زن ملاک و معیار سنجش بود یا نبود باکی و نیک‌خواهی، وجود یا عدم

وجود فساد و پلشتی، اخلاقی بهتر یا پلشتی رفتار و پیشرفت یا پسرفت

در تمامی جوامع بشری از آغاز تا امروز بوده است.

زن، هم به عنوان برجسته‌ترین و مؤثرترین عنصر و عامل ترقی و تکامل و هم به عنوان پایاترین و وحشتناک‌ترین عامل اضمحلال و سقوط اخلاقی، اجتماعی، فرهنگی و حتی اقتصادی یک جامعه به

شمار رفته است.

رعایت یا عدم رعایت حقوق زن و نوع و ماهیت حضور او در جامعه، محک سنجش و برآورد میزان پیش‌رفتگی یا عقب‌ماندگی فرهنگ‌ها و تمدن‌های جهان در گذشته و حال است.

کتابی که در دست دارید، توسط فرانسه فقید زنده‌یاد دکتر محمدحسن بر دبار پژوهش و نگارش شده است. این نوشتار حاصل سال‌ها کنکاش و بررسی موسکافانه بر روی جامعه‌شناسی حقوق زن است که توسط نگارنده فقید گر داوری شده است.

در بحث جامعه‌شناسی حقوق زن، نیت آن است که با شناخت رابطهٔ تاریخی شرایط اجتماعی تمدن‌ها با حقوق زن و خانواده، رابطهٔ تحولات پرشتاب و تسریع جامعهٔ امروز با حقوق زن و خانواده، راه‌حل‌های کاربردی در چارچوب «اصول اساسی» نظام ارزش‌سالار اسلامی - علوی، یافته شود و علل ناکامی جوامع اسلامی در استقرار سقوط اخلاقی، اجتماعی، فرهنگی و حتی اقتصادی یک جامعه به شمار رفته است.

این کتاب شامل ۱۷ فصل و در ۳۷۹ صفحه به چاپ رسیده است.